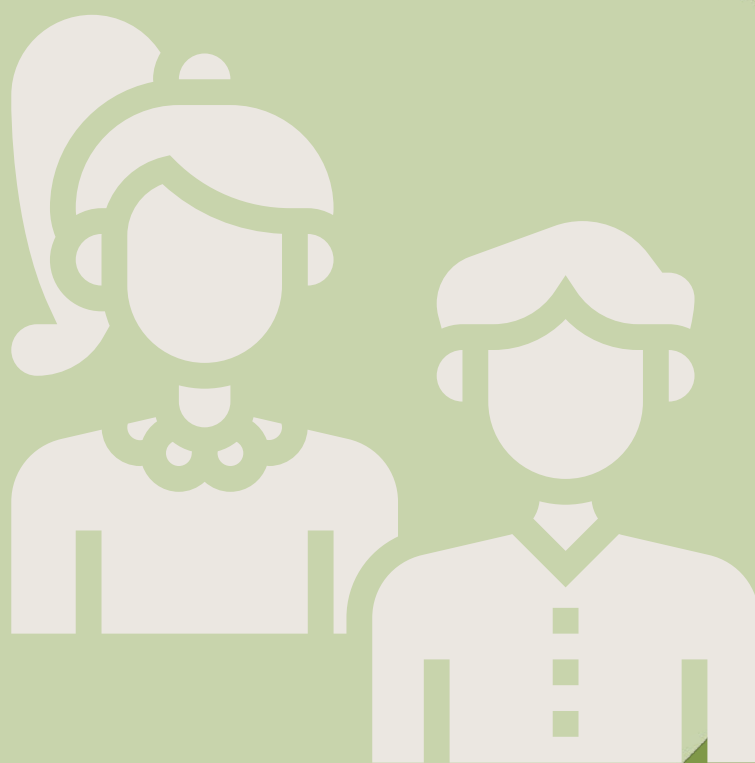

20 gyhtjelassh gïelemaehtesvoeti bijre

Goerhtimmiedirrege mij maanaj jïh noeri gïelemaehtesvoeth möölie, dej vejtiestimmie symbovlesystemijste jïh dej relasjovnh jeatjabadie

Våarome

Gieleldh maehtesvoeth maanaj jïh noeri luvnie goerehtalledh joekehts metodihkeles vuekieh kreava, dovne teesth jïh vihtesjimmie. Vihkele aajkoe daejnie gihtjemegoerine lea dan åvteste faagealmetjidie åenehks læstoem jiehtiegjstie vedtedh mah maehtieh viehkietidh maanaj gïelemaehtesvoeth buerkiestidh aalteredåehkesne 5 – 16 jaepieh.

Konstruksjovne goereste

Skuvle lea vihkele daajroegaaltije joekehtsi bijre maanaj gïeleldh maehtesvoetine. Goere aalkoelisnie dorjesovvi juktie maehtedh maanaj gïeleldh maehtesvoeth buerkiestidh, lohkehtæjjan vuajnoen mietie. Vielie goh 50 gyhtjelassh suerkiej sisnjeli gïele, gaskesadteme, psykiske healsoe jïh iedtjeh åtnasovvin daatah 442 maanijste tjöönghkedh, aalteredåehkesne 5-16 jaepieh. Konstruksjovne dehtie voestes læstoste jiehtegigujmie lea klinihkeles dååjrehtimmien mietie barkosne maanajgujmie gïeletsagkesigujmie, buerkiestimmiej mietie gïeletsagkesijstie maanaj luvnie, guktie maahta dam lohkedh diagnovsemanualijste (DSM-IV, 1994) jïh mænngan dotkemelidteratuvrem vuartasjamme (vuesiehtimmien gaavhtan CELF-IV Manual, Wiig, Secord, & Semel, 2003, jïh CCC-2, Bishop, 2003).

Lohkehtæjjah birresovvin fierhtem maanam öörnegen mietie biejedh, viertiestamme maanajgujmie seamma aaltarisnie, aktene skaalesne taalen 1 raejeste (jeenjemes positijve) taalen 5 raajan (jeenjemes negatijve). Lissine duekiebievnesh sijse tjöönghkin tjoelen, guektiengïelevoeten, govlemen, syndromi, lohkemetsagkesi jïh psykiske healsoen bijre. Dan mænngan gaajhkem govhte dåehkine veesmin: typiske maanah (N=231), gïeletsagkesh (N=39), lohkemetsagkesh (N=38), unnebelåhkoemaanah (N=36), tjoeperdimmieh govlemen bijre (N=44), syndromh jïh jeatjah dåeriesmoerh (N=54). Doh typiske maanah lin våarome standardebïejemasse. Aajkoe daejnie vuekine dåehkide biejedh lij gaavnedh mah jiehtegh mah bööremes joekehtin gaskem typiske maanah jïh maanah gïeletsagkesigujmie. Gosse daatide gïehtjedin vååjni goh akte læstoe 20 gyhtjelassigujmie lij nuekie gosse edtjin gaskem typiske maanah jïh maanah gïeletsagkesigujmie joekehtidh (Wilks' Lamda=.36, Chi-square=264.84, df=20, p<.001). Skaala 20 gyhtjelassigujmie aaj vååjni reliable daatah vedtedh dovne typiske maanide (Chronbach's Alpha=.93) jïh maanide gïeletsagkesigujmie (Chronbach's Alpha=.95). Jienebh analysh vuesiehtin, gåaradi doh 20 gyhtjelassh golme joekehts suerkide juekedh, goh «semantihkeles maahtoe», «maahtoe dijrem dåastodh» jïh maahtoe dijrem soptsestidh» (vuartesjh Ottem, 2009 akten vielie veele buerkiestimmien bijre daehtie materijaaleste).

Mænngan goerem bæjhkoehtin jaepien 2009, bievnesh aaj tjöönghkesovvin goeren teeste-reteeste reliabiliteeten bijre (N=198). Daennie materijaalesne lea korrelasjovne teeste- jïh re-teestedaataj gaskem .76 (p<.001) jïh Spearman-Brown's koeffisient .87 (daata gïetedimmesne). Goere lij aalkoelisnie dorjesovveme lohkehtæjjide jïh aarhskuvlelohkehtæjjide mah edtjin dejtie goerehtallemisnie maanaj gïelemaehtesvoetijste nuhtjedh. Men aaj eejhtegh leah goerem nuhtjeme. Annjebodts daatah vuesiehtieh goere reliable daatah daennie ektiedimmesne vadta, jïh goere gellie maanah dåeriesmoerigujmie vuepteste dej gaskem gïeh 5 jaepien båeries. (daatah leah gïetedimmesne).

Lissine dejtie 20 gyhtjelasside gïelemaehtesvoeti bijre, goeren aaj golme jeatjah skaalah. Vejtiestimmie symbolsystemijstie, Relasjovnh jeatjabidie jïh Gïeleldh tjetskehkevoete jïh iedtje. Lea ussjedamme dam minngemes neebneme skaalam viehkiedirreginie nuhtjedh gosse edtja effektem ovnessie ööhpehtimmiesoejkesijstie vuarjasjidh.

Ernst Otten, 2010, Digitaale versjovne 2019.

Grafihken hammoedimmie jïh layout: Anne Grethe Hellerud. Jarkeostamme åarjelsaemien gïelese: Ellen Bull Jonassen jïh Ajlin Jonassen Kråik. Sjïehtedamme åarjelsaemien gïelese: Aasta Joma Granefjell.
Bæjhkoehtæjja © Statped, 2025

Åtnoe goereste

Juvnehtibie goerem nuhtjedh maanide jïh noeride 5 jaepien raejeste 16 jaepien raajan. Skåårh vâaroeminie utnieh dam maam edtja veanhtadidh aktengieleldh, typiske maanaj luvnie.

Vuarjasjimmie

Goere vuarjasjimmieh maanaj gielemaahtoste vâaroeminie åtna, viertiestamme maanajgumie seamma aaltarisnie. Gyhtjelasse maam edtja vaestiedidh lea dan åvteste: «Viertiestamme maanajgumie seamma aaltarisnie, man hijven daah jiehtegh maanese sjehtieh?» Nuhtjh skaalam 1 – 5. Vuesiehtimmien gaavhtan, akte jiehtiegijstie lea «ohtsede doh reaktoe baakoeh». Jis daate jiehtege ij sjieht goh buerkiestimmie learoehkistie, dellie kroessem beaja taalese 1. Jis jiehtege eevre sjehta kroessem beaja taalese 5. Jis jiehtege ajve sâemiesmearan reaktoe, dellie kroessem beaja akten taalese gaskem 1 jïh 5.

Ryöknedimmie

Ryöknedh «prosentelåhkoem stööremes skååreste». Biejh tjåanghkan låhkoeaarvojde mejtie leah kroessem bieje me akten vihties skaalese (summe kroessijste). Prosentelåhkoe stööremes skååreste ryöknesåvva viehkine «summe kroessijste» juekedh «stööremes skåårine» jïh taaline 100 geartohtidh. Prosentelåhkoe stööremes skååreste maahta vâåjnedh goh dåeriesmoereskååre, dsj. stoeerre skååre = jolle graade dåeriesmoerijste.

Faatoes daata

Muvhti veajkoej dellie dïhte gie goerem deavhta ij maehtieh gaajhkh gyhtjelassh vaestiedidh. Læjhkan akte raaste, man gellie kroessh maahta baajedh årrodh vaestiedidh. Juktie reaktoe illedahkh tjirkedh, ij maehtieh baajedh årrodh jienebh goh 3 gyhtjelassh vaestiedidh «20 gyhtjelassijste», jïh ij jienebh goh 1 fierhten dejstie golme bielieskaalijste. «Vejtimestimmie symbolvesysteemijste» lj maehtieh baajedh årrodh jienebh goh 3 vaestiedidh, jïh «relasjovnh mubpide» maahta baajedh årrodh 1 vaestiedidh. Dagkeri veajkoej tjuara ryöknedimmie/aerviedimmie stööremes skååreste staeriedidh. Vuesiehtimmien gaavhtan, jis baaja årrodh 3 kroessh bielieskaaleste «20 gyhtjelassh» biejedh, dellie stööremes skååre geahpene numhtie $5 \times 20 = 100$ raejeste, $5 \times 17 = 85$ raajan.

Referaansh

Bishop, D.W. (2003), The Children's Communication Checklist, second edition, Department of psychology, University of Oxford.

Diagnostic and statistical manual of mental disorders (1994) (DSM-IV). The American Psychiatric Association. Washington, DC

Ottem, E. (2009) 20 spørsmål om språkferdigheter - en analyse av sammenhengen mellom observasjonsdata og testdata. Skolepsykologi, nr. 1, 11 – 27.

Wiig, E.H., Secord, W., & Semel; E. (2003) Clinical evaluation of Language Fundamentals, Manual, Fourth Edition, The Psychological Corporation, A Harcourt Assessment Company.

20 gyhtjelassh gielemaehtesvoeti bijre

Viertiestamme maanajgumie seamma aaltarisnie, man hijven daah jiehtegh maanese sjiehtieh? Nuhtjh skaalam 1-5. Biejh kroessem fierhten jiehtiegasse. Pryöv h gaajhkem vaestiedidh jalhts ih leah eevre seekere jallh tuhtjh jiehtege rovneg govloe.

Eevre bääjhtode Eevre reaktoe

	1	2	3	4	5
1. Baakoeh åajelde maam dihte daajra mij lea					
2. Baakoeh pleentie seamma mieline (vuesiehtimmien gaavhtan sjäärhta, abpese, tråajja)					
3. Tsagkesh åtna guarkedh siejhme baakoej mielem					
4. Dåeriesmoerh åtna gyhtjelassh vaestiedidh seamma varke goh jeatjebh					
5. Daamtaj doh reaktoeh baakoeh ohtsedieh					
6. Ov-ållesth raajesh nuhtjie					
7. Ånehks raajesh nuhtjie gosse edtja gyhtjelassh vaestiedidh					
8. Tsagkesh åtna soptsesem vaajestidh maam lea govleme					
9. Vååjnoe goh dihte maam leara ij dabrenh					
10. Tsagkesh åtna maam akt mujhtedh					
11. Tsagkesh åtna guarkedh maam jeatjebh jiehtieh					
12. Njaalmeldh bihkedassh jih bienvnesh bääjhtoehlaakan guarka					
13. Dåeriesmoerh åtna bienvnesh mujhtedh					
14. Tsiehkieh jih heannadimmieh bääjhtoehlaakan guarka					
15. Geerve learohkem guarkedh					
16. Dåeriesmoerh åtna soptsestidh maam daarpesje					
17. Jeatjebh eah learohkem guarkoe					
18. Sveekes gieeldh skraejrieh vaalta					
19. Dåeriesmoerh åtna baakoeh reaktoelaakan jiehtedh					
20. Ij haalvoeh jiemmekigumie soptsestidh					

Lissie gyhtjelassh

Viertiestamme maanajgumie seamma aaltarisnie, man hijven daah jiehtegh maanese sjehtieh?
 Nuhtjh skaalam 1-5. Biejh kroessem fierhten jiehtiegasse. Pryövvh gaajhkem vaestiedidh jalhts ih eevre seekere, jallh tuhtjh jiehtege rovnege govloe.

Vejtlestimmie symbovlesystemijstie (learoehkidie bijjelen 9 jaepieh)	1	2	3	4	5
1. Dåeriesmoerh åtna guarkedh maam lårhka					
2. Tsagkesh åtna åssjaldahkh jñh åssjalommesh tjaeledh					
3. Dåeriesmoerh åtna tjoejide goltelidh baakojne					
4. Dåeriesmoerh åtna geartoehthimmietabellem lieredh					
5. Dåeriesmoerh åtna posisjovnesystemem guarkedh					
6. Dåeriesmoerh åtna åejjesne ryöknedidh					
7. Dåeriesmoerh åtna ryöknedh luhkiesertiestimmiejgumie					
8. Dåeriesmoerh åtna ryöknedh gööktine, vijhtine jñh luhkine seamma tñjjen					
9. Dåeriesmoerh åtna nommh nuhtjedh klaeride					
10. Dåeriesmoerh åtna jaepieboelhkh neebnedh					
11. Dåeriesmoerh åtna askh reaktöe öörnegem mietie neebnedh					
12. Tsagkesh åtna tsåahkam lieredh					

Relasjovnh jeatjabidie (gaajhkh aalterh)	1	2	3	4	5
1. Sveekes jeatjah maanajgumie ektine					
2. Daamtaj viehkiem daarpesje mubpiejgumie seamadidh					
3. Jeatjah maanah daamtaj haarmese sjidhtieh dñsse					
4. Jeakta jñh vuesehte satne tuhtjie leajhroes					
5. Vååjnoe goh dñhte jeatjah maanah pruskehte					
6. Daamtaj håjnan jñh aajhpehts					
7. Daamtaj pruskiehtamme sjædta jeatjah maanijste					

Illedahkh

Bielieskaalah	Summe kroessh	/	Jeenjemes skååre	x	100	Prosentje jeenjemes skååreste
Semantihkeles maahtoe (gyhtjelassi mietie 1 – 8)		/	40	x	100	
Tsagkesh åtna dijrem dåastodh (gyhtjelassi mietie 9 – 14)		/	30	x	100	
Tsagkesh åtna dijrem buektedh (gyhtjelassi mietie 15 – 20)		/	30	x	100	
20 gyhtjelassh (gyhtjelassi mietie 1 – 20)		/	100	x	100	
Vejtiestimmie symbovlesysteemijste (gyhtjelassi mietie 1 – 12)		/	60	x	100	
Relasjovnh jeatjabidie (gyhtjelassi mietie 1 – 7)		/	35	x	100	

Ryöknedimmie Illedahkijste:

Dievhteme goereste lea ryöknedimmien mietie «prosentje jeenjemes skååreste». «Prosentje jeenjemes skååreste» åådtje viehkine taaleaarvojde tjåanghkan biejedh mejtje lea kroesse biejesovveme fierhtene skaalesne (summe kroessh), daam aarvoem «jeenjemes skåårine» juaka (vihties aarvoe) jñh taaline 100 geartohte. Vuarjasjimmie illedahkijste: Jolle skååre lea dåeriesmoereskååpe.

Haarjanimmiej tjïrrh aervede akte skååre mij lea 31 prosenth jeenjemes skååreste, jallh jollebe, vâaromem vadta tjoeperdidh. Typiske maanaj gaskem lea ajve medtie 15 prosenth jallh vaenebh mah dan jolle skåårem utnieh. Jis almetje skåårh åtna mah Leah jollebe goh 31 prosenth, byöroe vuarjasjidh vielie salkehtidh juktie illedahkide vihtiestidh jallh neajhkodh.

Profijlemöönstere

	Semantihkeles maahtoe	Tsagkesh dijrem dåastodh	Tsagkesh dijrem buektedh	Summe 20 gyhtjelassh	Vejtiestimmie symbolijste	Relasjovnh jeatjabidie
91-100
81-90
71-80
61-70
51-60
41-50
31-40
Typiske 21-30
Typiske 20

Learohken nomme:
Ietningiele:
Skuvle/maanagierte:
Goeren dievhtije:

Baernie	Niejte

	Jaepie	Aske	Biejjie
Dievhteme- biejje			
Reakedsbiejje			
Aaltere			

Notaate:

Gieleldh tjetskehkevoete jñ iedtje

Juktie effektem joekehts ööhpehtimmiesoejkesijstie goerehtalledh, maahta nuhteligs árrodh vuarjasjimmiem darjodh jarkelimmijste learohken gíeeldh tjetskehkevoetesne jñ iedtjesne, ávtelen jñ mænngan lea ráajvarimmiejgumie nierhkeme.

	Eevre báajhtode					Eevre reaktöe
	1	2	3	4	5	
1. Gíeeldh tjetskehke (gíhtjñ mannasinie, gúktie, fáantöej jñ ektiedimmiej bíjre).						
2. Spør for á fá vite mer om hva ord betyr. Gíhtjie juktie vielie daejredh maam baakoeh sijhtieh jiehtedh.						
3. Aavoem jñ iedtjem vuesehte gíeeldh darjoeminie (lohkeme, tjaeleme, goltelimmie soptsesijstie).						
4. Ihkuve jñ fokuseereme tsáatskelesvoetem gíeeldh ektiedimmie vuesehte (gaavnedimmiestáante, ektie ööhpehtimmie klaassesne).						
5. Lea eadtjohke gyhtjelasigumie jñ lahtestimmiejgumie digkiedimmide jñ teemide mejtie edtja goerehtidh.						
6. Aelhie learohki tsáatskelesvoetem stuvredh gosse edtja maam joem tjíelkestidh jallh digkiedidh.						
7. Jíjtsevieltien heannadimmiej jñ dáájresi bíjre soptseste.						
8. Learohken lahtestimmieh, soptsesh jñ gíeeldh skraejrieh hijvenlaakan sjiehtieh dejnie mejnie giehtele.						
9. Teemese hööltie soptsestimmesne						
10. Maahta soptsestimmiem orresistie aelkedh jñ dávvodh dam mij náhkelamme.						